

בס"ד, כ"ה אדר התשפ"ה

סנהדרין דף צ"ח – סימני ביאת המשיח, אופן ביאתו, חבלי משיח וזהותו של המשיח

שאלות:

1. האם העובדה שהבינה המלאכותית גורמת שהרבה אנשים יתקשו להתפרנס זה סימני משיח?

הסימנים לביאת המשיח

הגמרא לומדת מפסוקים סימנים שונים לביאת המשיח. **רבי אבא** אומר שהסימן המובהק הוא כשארץ ישראל תיתן פירותיה בעין יפה. **רבי אליעזר** מוסיף: כשלא יהיה שכר לאדם ולבהמה (לא יהיה אפשר להתפרנס, כמו שתכלה פרוטה מן הכיס).

על המשך הפסוק "וליוצא ולבא אין שלום מן הצר": **רב** מפרש שאפילו תלמידי חכמים, שכתוב בהם "שלום רב לאוהבי תורתך", לא יהיה להם שלום מרוב הצרות. **שמואל** מפרש שכל המחירים יהיו שווים ולא יוכלו להתפרנס כי הסוחרים מרוויחים מפערי תיווך (**בן יהודה**).

סימנים נוספים שנלמדים מפסוקים:

- **רבי חנינא**: המשיח יבוא כשיתבקש דג לחולה ולא יימצא, כי הנהרות יהיו סמיכים כשמן.
- **רבי חמא בר חנינא**: כשתכלה מלכות רומי מישראל. (מלכות אפילו מזולזלת ודלה לא תשלוט בעם ישראל, ואז תהיה הגאולה ועם ישראל יובל לד' צבאות אל הר ציון).
- **זעירי** בשם **רבי חנינא**: כשיכלו גסי הרוח מישראל.
- **רבי שמלאי** משום **רבי אלעזר ברבי שמעון**: כשיכלו כל השופטים והשוטרים מישראל. שנאמר "ואשיבה ידי עליך ואצרוף כבור סיגך... ואשיבה שופטיך כבראשונה" (הכוונה שיכלו דיניהם ויתקיים "איש הישר בעיניו יעשה", וכיון שכלו שופטיהם ויועציהם ומנהיגיהם, משיח בא, שנאמר "ואשיבה שופטיך כבראשונה", יוצא שכשמשח בא לא ימצא שופטים - **יד רמה**).

רב פפא אומר: אם יתבטלו היהירים (גסי הרוח), יתבטלו האמגושים (המכשפים שמצערים את ישראל בגללם) אם יתבטלו הדיינים הרעים, יתבטלו הגזירפטי (דייני האומות שחובטים את ישראל בדינים שלהם).

עולא: ירושלים נפדית רק בצדקה.

רבי יוחנן: אם ראית דור שמתמעט בממון (**מהרש"א**) - חכה למשיח. עוד למד מסמיכות פסוקים: שאם ראית דור שצרות רבות באות עליו כנהר - חכה לגואל. שנאמר "כי יבא כנהר צר רוח ד' נוססה בו" ("כמסוס נוסס", תולעת שנוקבת, ורוח ד' מכלה אותם יחד עם הצרות - **רש"י**), וסמוך לו נאמר "ובא לציון גואל".

2. איך המשיח יכול לבוא בדור שכולו חייב, הרי יש 36 צדיקים?

אופן ביאת המשיח

רבי יוחנן אומר: המשיח יבוא רק באחד משני מצבים: בדור שכולו זכאי, שנאמר "ועמך כולם צדיקים לעולם יירשו ארץ" (גאולה), או בדור שכולו חייב, שנאמר "וירא כי אין איש וישתומם כי אין מפגיע" (הקב"ה רואה שאין מי שיתפלל בעד העם ולכן הוא עושה את זה למען עצמו- **מלבי"ם**).

רבי אלכסנדר בשם **רבי יהושע בן לוי** מיישב סתירה בפסוק 'בעיתה אחישנה': אם ישראל זוכים - "אחישנה", אם לא - "בעתה". ומפסוק אחר: אם זכו - יבוא במהירות "עם ענני שמיא", אם לא - "עני ורוכב על חמור" בעצלות.

שבור מלכא לעג ל**שמואל** על אמונת היהודים שהמשיח יבוא על חמור ולא על סוס מהודר. **שמואל** דחה אותו: האם יש לך סוס בן אלף גוונים? (רש"י) שלחמור של המשיח יש אלף גוונים.

הגמרא מספרת על מפגש בין **רבי יהושע בן לוי** ו**אליהו הנביא** בפתח מערת קבורתו של **רבי שמעון בר יוחאי**. **רבי יהושע בן לוי** שואל על עצמו אם יבוא לעולם הבא, ו**אליהו** עונה לו שזה תלוי ברצון האדון הזה (הקב"ה), ואמר 'הזה' כי שכינה היתה עמהם). **רבי יהושע בן לוי** אומר שראה שניים (את עצמו ואת אליהו) ושמע קול שלישי (השכינה). **רבי יהושע בן לוי** שואל את **אליהו** מתי יבוא המשיח, ו**אליהו** משיבו ללכת ולשאל את המשיח בעצמו. הוא מכוון אותו לפתח העיר רומי (בצד של גן עדן כנגד אותו פתח - רש"י), שם יושב המשיח בין עניים מצורעים. המשיח מתואר כמי שמתיר תחבושת אחת וקושר אחת, בשונה מהאחרים שמתירים וקושרים את כל התחבושות בבת אחת. הסיבה - כדי שלא יתעכב אם יצטרכו אותו לגאולה.

כאשר **רבי יהושע בן לוי** פוגש את המשיח ושואל אותו מתי יבוא, המשיח עונה "היום". המשיח אמר לו "שלום עליך בר ליואי", ו**אליהו** הסביר לו שמכאן שהוא ואביו ראויים לעולם הבא, אחרת המשיח לא היה אומר לו שלום. כשחוזר ל**אליהו** ומתלונן שהמשיח שיקר לו, **אליהו** מסביר לו שכוונת המשיח הייתה לפסוק "היום אם בקולו תשמעו".

הגמרא מספרת על **רבי יוסי בן קיסמא** שנשאל מתי יבוא בן דוד. הוא אמר שהסימן יהיה: כשיפול השער הזה (של רומי) ויבנה ויפול ויבנה ויפול, ואין מספיקים לבנותו בפעם השלישית עד שכן דוד בא. תלמידיו ביקשו אות למרות שהבטיחו לו שלא יבקשו, והוא אמר שיהפכו מי מערת פמייס לדם. בשעת פטירתו, ביקש שיעמיקו את ארונו, כי בעתיד יוציאו ארונות לעשות מהם אבוסים לסוסים במלחמת גוג ומגוג.

רב למד מהפסוק במיכה: שהמשיח יבוא רק לאחר שהמלכות הרשעה תשלט על ישראל תשעה חדשים.

3. איך אפשר להינצל מחבלי משיח?

חבלי משיח ומי יזכה לראותו

חכמים חלוקים בשאלה האם רצוי לראות את המשיח. עולא ו**רבא** אומרים: "ייתי ולא איחמיניה" (יבוא ולא אראנו), מחשש מהצרות. לעומתם, רב יוסף אומר: יבוא ואזכה לשבת בצל גללי חמורו.

אביי שואל את **רבה**: מדוע אתה חושש? הרי תלמידי **רבי אלעזר** לימדו שאפשר להינצל מחבלי משיח בעיסוק בתורה ובגמילות חסדים! רבה משיב: חושש שמא יגרום החטא, כפי שיעקב התיירא מעשו למרות הבטחת ד'.

הגמרא מביאה ראייה מביאה שנייה (עליית עזרא), שראויים היו ישראל לנס כבביאה ראשונה (כיבוש יהושע), אלא שגרם החטא.

רבי יוחנן אמר: "ייתי ולא איחמיניה". **ריש לקיש** שואל: האם הוא מתיירא מהפסוק "כאשר ינוס איש מפני הארי ופגעו הדוב...", הרי גם בימינו יש צרות דומות: יוצא לשדה ופוגש סנטר (האיש שמודד ורשאי להקטין את שדהו) - כארי; נכנס לעיר ופוגש גבאי מס - כדוב; נכנס לביתו ומוצא

בניו ברעב - כנשיכת נחש (המהרש"א), מסביר את הקשר לנחש שהוא החיה הרביעית שמסמלת את מלכות רומי בחזון דניאל, שמרוב הצרות היא משכחת את הקודמות, כך גם בנמשל בניו ברעב משכיח את הצרות הקודמות).

רבי יוחנן משיב: אני מתיירא מהפסוק "שאלו נא וראו אם ילד זכר מדוע ראיתי כל גבר ידיו על חלציו כילודה". **רבא בר יצחק** בשם **רב** מפרש: הקב"ה עצמו יהיה בצער. **רבי יוחנן** מפרש: מלאכים וישראל יצטערו כשהקב"ה יתלבט "היאך אאבד אלו (עובדי כוכבים) מפני אלו (ישראל)".

רב פפא מביא פתגם עממי: כשהשור נופל, מעמידים סוס במקומו. כשהשור מתרפא, כבר קשה להחזיר אותו חזרה במקום הסוס. ככה הקב"ה נתן את גדולת ישראל לגויים כשחטאו, וכשחוזרים בתשובה, קשה לו להחזיר את ישראל בסוף על חשבון הגויים.

4. האם דוד המלך הוא המשיח?

זהות המשיח ושמו

רב גידל אומר בשם **רב**: ישראל ייהנו מהשובע של שנות המשיח. והוא חולק על **רבי הילל** שאמר: אין משיח לישראל, כי נבואות המשיח התגשמו כבר בימי חזקיה.

הגמרא מביאה מחלוקת אמוראים למען מי נברא העולם: **רב**: לדוד (בשביל השירות והתשבחות), **שמואל**: למשה (בגלל קבלת התורה), **רבי יוחנן**: למשיח.

לגבי שמו של המשיח, ישנן מספר דעות מפסוקים (איך ראוי להיקרא המשיח בשם - בן יהוידע):

- בית מדרשו של **רבי שילא** אומרים: שמו "שילה", שנאמר "עד כי יבוא שילה" (שם שדומה לשילא).
- בית מדרשו של **רבי ינאי** אומרים: שמו "ינון", שנאמר "יהי שמו לעולם לפני שמש ינון שמו" (שם שדומה לינאי, שמשיח עלה במחשבה עוד לפני בריאת העולם).
- בית מדרשו של **רבי חנינה** אומרים: שמו "חנינה", שנאמר "אשר לא אתן לכם חנינה" (עדיין לא יבוא משיח).
- **יש אומרים**: שמו "מנחם בן חזקיה", שנאמר "כי רחוק ממני מנחם משיב נפשי".
- **חכמים** אומרים: שמו "חיוורא דבי רבי" (המצורע של בית רבי, שגם **רבי** סבל ייסורים), שנאמר "אכן חליינו הוא נשא ומכאובינו סבלם".

רב נחמן: אם המשיח מהחיים, הוא כמוני, שיש לי שלטון (חתן ראש הגלות).

רב: אם מהחיים, הוא כרבינו הקדוש (חסיד גמור וסבל ייסורים); אם מהמתים, כדניאל איש חמודות (סבל בגוב אריות והיה חסיד גמור).

רב יהודה בשם רב: הקב"ה יעמיד לישראל דוד אחר שיקרא "דוד". כתוב "אקים" ולא "הקים" - משמע מלך חדש. **רב פפא** מקשה מהפסוק "ודוד עבדי נשיא להם לעולם". התשובה: המשיח יהיה כקיסר, ודוד כמשנה לו.

רבי שמלאי מביא משל לתרגול ועטלף: התרגול מצפה לאור כי יכול ליהנות ממנו, והעטלף לא. כך ישראל מצפים לגאולה, ולגויים יהיה חושך.

רבי אבהו השיב למין ששאל מתי יבוא המשיח: כשיכסה אתכם החושך. המין כעס ו**רבי אבהו** הסביר שכן כתוב בפסוק: "כי הנה החושך יכסה ארץ... ועליך יזרח ד'".